

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „Rio+20: podsumowanie i perspektywy” (opinia dodatkowa)

(2013/C 44/11)

Sprawozdawca: **Hans-Joachim WILMS**

Dnia 14 listopada 2012 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 lit. A) przepisów wykonawczych do regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię dodatkową w sprawie:

„Rio+20: podsumowanie i perspektywy”

(opinia dodatkowa).

Sekcja Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 22 listopada 2012 r.

Na 485. sesji plenarnej w dniach 12–13 grudnia 2012 r. (posiedzenie z 13 grudnia) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny 152 głosami – 1 osoba wstrzymała się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Wnioski końcowe

1.1.1 Dokument końcowy tegorocznej Konferencji w sprawie Zrównoważonego Rozwoju w Rio de Janeiro (Rio+20) „Przyszłość, jakiej chcemy” nie do końca spełnia oczekiwania Komitetu. Przede wszystkim zbyt mało uwagi poświęcono pilnej potrzebie zajęcia się problemami naszej planety. Niemniej dokument zawiera też liczne elementy, które można by rozbudować również na płaszczyźnie UE. Na szczególną uwagę zasługuje globalne porozumienie dotyczące zielonej gospodarki jako ważnego instrumentu zrównoważonego rozwoju, w tym uwzględnienie wymiaru społecznego, a także porozumienie co do procesu, który powinien doprowadzić do realizacji międzynarodowych celów w zakresie zrównoważonego rozwoju w ścisłym powiązaniu z milenijnymi celami rozwoju.

1.1.2 EKES pozytywnie ocenia zdecydowane zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego przed konferencją i podczas niej, co doprowadziło do powstania wielu innowacyjnych koncepcji i nawiązania nowych sojuszy.

1.1.3 EKES dobrze wypełnił swoją funkcję pośrednika między społeczeństwem obywatelskim a instytucjami UE podczas przygotowań do Rio+20 i na samej konferencji. Wysiłki podejmowane przez Komitet w celu propagowania dialogu obywatelskiego wewnątrz Unii i poza jej granicami zostały pozytywnie ocenione przez pozostałe instytucje UE.

1.2 Zalecenia

1.2.1 Komitet sądzi, że dalsze działania w związku z Rio+20 oraz wdrażanie postanowień konferencji musi odbywać się przy współdziałaniu społeczeństwa obywatelskiego. Dlatego przyjmuje z wyraźnym zadowoleniem wszystkie działania podejmowane w tym zakresie przez inne instytucje. EKES będzie nadal wspierać dialog obywatelski dotyczący rozwoju zrównoważonego, jak czynił to przed konferencją, we współpracy z

europęjskimi organizacjami i sieciami społeczeństwa obywatelskiego oraz krajowymi radami społeczno-gospodarczymi i radami do spraw zrównoważonego rozwoju.

1.2.2 EKES aktywnie włączy się w wytyczanie międzynarodowych celów związanych ze zrównoważonym rozwojem, szerząc dialog obywatelski zarówno w UE, jak i z partnerami ze społeczeństwa obywatelskiego spoza Unii, podobnie jak czynił to przed konferencją w Rio. Szczególnie postara się zbliżyć podmioty zajmujące się celami dotyczącymi rozwoju zrównoważonego oraz milenijnymi celami rozwoju. Ponadto dzięki swoim doświadczeniom i składowi EKES może wnieść wkład w skonkretyzowanie zielonej gospodarki, w tym jej wymiaru społecznego, oraz przyczynić się do tego, by społeczeństwo obywatelskie na całym świecie faktycznie korzystało z prawa do udziału w podejmowaniu decyzji.

1.2.3 EKES z zadowoleniem przyjmuje konkluzje Rady z 25 października 2012 r., w których zapowiedziano ambitne dalsze działania w związku z Rio+20 w ramach strategii „Europa 2020” oraz unijnej strategii zrównoważonego rozwoju, a także planowany przegląd strategii zrównoważonego rozwoju. Komitet za niezbędną uważa szeroko zakrojoną debatę ze społeczeństwem obywatelskim dotyczącą zrównoważonego rozwoju w UE i będzie nadal do niej zachęcał w swoich przyszłych pracach.

2. Wkład EKES-u w konferencję Rio+20

2.1 Komitet w opinii z 22 września 2011 r. w sprawie komunikatu Komisji „Rio+20: w kierunku gospodarki ekologicznej i lepszego zarządzania” (CESE 1386/2011) ⁽¹⁾ określił w ramach międzyinstytucjonalnego procesu decyzyjnego swoje stanowisko odnośnie do tematów zaplanowanej na czerwiec Konferencji Narodów Zjednoczonych w sprawie Zrównoważonego Rozwoju (Rio+20) oraz przyjął plan działania na okres do

⁽¹⁾ Dz. U. C 376 z 22.12.2011, s. 102–109.

rozpoczęcia konferencji. Celem było przede wszystkim wspieranie w Europie i na świecie dialogu obywatelskiego na tematy związane z Rio+20. W niniejszej opinii Komitet pragnie dokonać – na tle swych wcześniejszych zaleceń – podsumowania rezultatów konferencji Rio+20 oraz wskazać perspektywy dalszych działań.

2.2 EKES stosował dwutorowe podejście, przygotowując się do konferencji Rio+20.

2.2.1 Na szczeblu europejskim EKES, opierając się na opinii z września 2011 r., dążył do dialogu z europejskimi organizacjami i sieciami społeczeństwa obywatelskiego i zorganizował w lutym 2012 r. dużą konferencję z udziałem społeczeństwa obywatelskiego. Doprowadziła ona do przyjęcia szeregu zaleceń dla uczestników Rio+20, które następnie zostały zebrane w opinii „Stanowisko EKES-u w sprawie przygotowań do Konferencji Narodów Zjednoczonych w sprawie Zrównoważonego Rozwoju (Rio+20)” (CESE 486/2012) ⁽²⁾, odpowiednio wcześniej przed ustaleniem przez Radę w marcu 2012 r. mandatu negocjacyjnego. EKES wypełnił tym samym swoją funkcję pośrednika między społeczeństwem obywatelskim a instytucjami UE.

2.2.2 Równocześnie Komitet prowadził dwustronne dyskusje nad zagadnieniami związanymi z Rio+20 ze swoimi partnerami instytucjonalnymi, zwłaszcza z Brazylii, Chin i Rosji. Podczas wielostronnego spotkania w maju 2012 r. osiągnięto porozumienie co do kluczowych przesłań, które posłużyły potem w Rio de Janeiro za podstawę dialogu obywatelskiego z przedstawicielami także innych państw.

2.3 EKES wziął aktywny udział w konferencji Rio+20, organizując trzy cieszące się popularnością wydarzenia: dwa dialogi na temat zrównoważonego rozwoju razem z brazylijską Radą ds. Rozwoju Gospodarczego i Społecznego (jeden z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego z Brazylii i drugi z przedstawicielami ze wszystkich krajów BRICS), jak też prezentację modeli udziału społeczeństwa obywatelskiego, która miała miejsce w pawilonie UE przy udziale przewodniczącego Komisji Europejskiej. Członkowie delegacji EKES-u stanowili na konferencji integralną część delegacji UE, co zaowocowało wyraźnym pragnieniem wzmocnienia współpracy międzyinstytucjonalnej w dalszych działaniach po Rio+20.

3. Zdanie EKES-u o konferencji Rio+20

3.1 EKES z zadowoleniem stwierdza, że dokument końcowy tegorocznej Konferencji w sprawie Zrównoważonego Rozwoju w Rio de Janeiro (Rio+20) „Przyszłość, jakiej chcemy” odzwierciedla globalne uznanie rozwoju zrównoważonego w jego wymiarze ekologicznym, społecznym i gospodarczym. Ubolewa jednak, iż wyniki negocjacji nie są tak wiążące, jak oczekiwano

tego społeczeństwo obywatelskie oraz Komitet w swoich opiniach. Przede wszystkim zbyt mało uwagi poświęcono pilnej potrzebie zajęcia się problemami naszej planety. Komitet z żalem odnotowuje, iż w tekście końcowym brakuje wzmianki o tym, że możliwości Ziemi nie są nieograniczone.

3.2 Jednocześnie konferencja spowodowała szeroko zakrojoną mobilizację społeczeństwa obywatelskiego, wykraczającą daleko poza to, o czym rozmawiano na poziomie politycznym. Trzeba ją teraz wykorzystać do kontynuowania i kształtowania procesów rozpoczętych w Rio. Konferencja nie służyła bowiem jedynie kontaktom na najwyższym szczeblu politycznym, lecz była również spotkaniem wielu chętnych i kreatywnych podmiotów, które bądź niezłomnie apelują o zmianę paradygmatu w stosunkach gospodarczych, bądź rozpoczynają i przedstawiają niezliczone konkretne propozycje zmian.

3.3 Dokument końcowy zawiera liczne elementy, które można by rozbudować również na płaszczyźnie UE. Na szczególną uwagę zasługuje globalne porozumienie dotyczące zielonej gospodarki jako ważnego instrumentu zrównoważonego rozwoju, w tym uwzględnienie jej wymiaru społecznego, a także porozumienie co do procesu, który powinien doprowadzić do realizacji międzynarodowych celów w zakresie zrównoważonego rozwoju w ścisłym powiązaniu z milenijnymi celami rozwoju.

3.4 W świetle głównych uwag poczynionych przez Komitet przed konferencją Rio+20 można przedstawić następujące wnioski dotyczące dokumentu końcowego:

3.4.1 Ważnym priorytetem Komitetu na konferencję Rio+20 było przeciwdziałanie ubóstwu. EKES opowiadał się za dostępem do wystarczającej ilości żywności, czystej wody i zrównoważonej energii. Obszar ten zajmuje sporo miejsca w dokumencie końcowym, choć w odczuciu wielu podmiotów nie dość jasno przedstawiono możliwości finansowania. Potwierdzono milenijne cele rozwoju oraz przyjęte zobowiązania. Komitet ubolewa jednak nad niewystarczająco silnym zaznaczeniem praw kobiet.

3.4.2 Dalszym priorytetem EKES-u był społeczny wymiar transformacji. EKES opowiadał się za sprawiedliwym przejściem na gospodarkę zrównoważoną i dlatego z zadowoleniem przyjmuje nawiązanie do tej kwestii po raz pierwszy w tekście ONZ. EKES pragnie podkreślić zwłaszcza następujące elementy dokumentu końcowego: uznanie partnerów społecznych, a szczególnie pracowników, za aktywne podmioty zmian, potwierdzenie idei godziwej pracy i równości płci, uznanie szkolenia i kształcenia, pozytywne nawiązanie do roli, jaką mogą odgrywać minimalne standardy socjalne.

⁽²⁾ Dz. U. C 143 z 22.5.2012, s. 39–42.

3.4.3 Podczas przygotowań do Rio i na samej konferencji Komitet wskazywał na wagę faktycznego zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego. Tekst przyjęty na konferencji zawiera pewne pozytywne elementy. EKES życzyłby sobie jednak skonkretyzowania ogólnych stwierdzeń, takich jak np. włączenie forów obejmujących wiele zainteresowanych stron, np. RSG, w rozwijanie krajowej polityki w zakresie zrównoważonej gospodarki. W odniesieniu do postulatu wyrażanego również przez Komitet w zakresie sprawowania rządów, a mianowicie wprowadzenia stanowiska rzecznika praw przyszłych pokoleń w celu uwzględnienia długofalowych perspektyw niezbędnych dla zrównoważonej polityki, na konferencji poproszono Sekretarza Generalnego ONZ o dalsze analizy.

3.4.4 W świetle swoich głównych postulatów Komitet z zadowoleniem przyjmuje uzgodnienie 10-letnich ram w zakresie modelu zrównoważonej konsumpcji i produkcji, nawiązanie do ochrony zasobów, uznanie, że PNB należy uzupełnić o inne wskaźniki oraz docenienie roli przedsiębiorstw.

4. Dalsze działania w związku z Rio+20 na poziomie ONZ i Unii Europejskiej

4.1 EKES jest przekonany, że to, czy konferencja Rio+20 była sukcesem, okaże się dopiero podczas wdrażania podjętych na konferencji decyzji i kontynuowania rozpoczętych tam procesów. Uważa, że musi się to odbywać we współpracy ze społeczeństwem obywatelskim i przy jego faktycznym udziale.

4.2 Na początku tegorocznego Zgromadzenia Ogólnego ONZ w Nowym Jorku rozpoczęły się procesy mające doprowadzić do utworzenia forum wysokiego szczebla ds. integracji trzech wymiarów zrównoważonego rozwoju, jak też do zdefiniowania międzynarodowych celów w zakresie zrównoważonego rozwoju. Komitet pragnie wskazać, iż mimo pozytywnego sformułowania w dokumencie końcowym Rio+20 społeczeństwo obywatelskie nie zostało jeszcze w pełni włączone w te procesy.

4.3 Jeśli chodzi o określenie celów w zakresie zrównoważonego rozwoju, nacisk należy położyć obecnie przede wszystkim na kwestie proceduralne, nie tylko jeśli chodzi o możliwości udziału społeczeństwa obywatelskiego, lecz także związek między rozpoczętymi już procesami dotyczącymi agendy rozwoju po 2015 r. oraz nowym procesem obejmującym cele w zakresie zrównoważonego rozwoju. Dokument końcowy Rio+20 mówi o konieczności powiązania obydwu procesów; zainteresowane podmioty znajdują się dopiero na etapie określenia swej roli w działaniach.

4.4 EKES zorganizował w lipcu 2012 r. dużą imprezę z udziałem społeczeństwa obywatelskiego, by przenieść wyniki z Rio do Brukseli. Stało się przy tym jasne, że kształtowanie celów w zakresie zrównoważonego rozwoju postrzegane jest jako pierwszoplanowe zagadnienie dalszych działań po Rio

i wymaga dyskusji w społeczeństwie. Równie jasne było żądanie uczestników, by od samego początku połączyć definiowanie celów w zakresie zrównoważonego rozwoju z przeglądem milenijnych celów rozwoju, jeśli ma powstać przekrojowa agenda rozwoju po 2015 r. Zarówno na tej imprezie, jak i podczas innych wydarzeń zorganizowanych z udziałem społeczeństwa obywatelskiego w następstwie Rio+20 podkreślano, że w UE musimy wdrażać wymogi poczynione na konferencji. EKES jest przekonany o konieczności dogłębnego przeglądu strategii unijnych pod kątem ich zgodności z wymaganiami UE na Rio+20 – czy chodzi o aspekty strategii „Europa 2020” związane z rozwojem zrównoważonym, czy o strategię zrównoważonego rozwoju.

4.5 W rozmowach międzyinstytucjonalnych przeprowadzonych przez EKES po zakończeniu Rio+20, wyraźnie widać chęć współpracy i włączenia społeczeństwa obywatelskiego.

4.6 Komitet z zadowoleniem przyjmuje zorganizowanie przez Komisję publicznych konsultacji on-line w ramach prac nad komunikatem w sprawie dalszych działań w związku z Rio+20, który planowany jest na wiosnę 2013 r. Komitet zorganizuje w tym zakresie wspólne imprezy. Wiosną 2013 r. należy się też spodziewać komunikatu Komisji w sprawie agendy rozwoju po 2015 r. EKES przygotowuje już opinię na ten temat. Uzgodnione w Rio aspekty bardziej związane z ochroną środowiska zostaną włączone, zgodnie z zapowiedzią odpowiedzialnego za te kwestie komisarza, do siódmego unijnego programu działań w zakresie środowiska, który ma zostać opublikowany jeszcze przed końcem roku.

4.7 Komitet z zadowoleniem przyjmuje konkluzje Rady Unii Europejskiej z 25 października 2012 r. dotyczące Rio+20, zwłaszcza uwypuklenie konieczności zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego. Cieszy się również z zapowiedzianych ambitnych dalszych działań w związku z Rio+20, które powinny mieć miejsce w ramach strategii „Europa 2020” oraz strategii zrównoważonego rozwoju. Wyraża również zadowolenie, że ta ostatnia ma zostać poddana przeglądowi w świetle postanowień z Rio. EKES apelował o to w opinii z 21 września 2011 r.

5. Rola Komitetu w procesie po Rio

5.1 Zarówno podmioty społeczeństwa obywatelskiego, jak i pozostałe instytucje UE zwracają się do Komitetu o kontynuowanie dalszych działań w związku z Rio+20.

5.2 EKES może wnieść tu wkład, pozostając miejscem dialogu społecznego na temat zrównoważonego rozwoju oraz pośrednikiem między społeczeństwem obywatelskim a instytucjami UE, we współpracy z europejskimi organizacjami i sieciami społeczeństwa obywatelskiego oraz krajowymi radami społeczno-gospodarczymi i radami do spraw zrównoważonego rozwoju.

5.3 Doświadczenie EKES-u pozwala mu zwłaszcza zająć się kwestiami struktury udziału społeczeństwa obywatelskiego, co dotyczy np. konkretnych praw do informacji, przedstawiania swego stanowiska i uzyskania na nie odpowiedzi.

5.4 EKES jest jedyną instytucją, która utworzyła specjalny organ ds. zrównoważonego rozwoju, by należycie uwzględnić przekrojowy charakter tego zagadnienia. Po Rio jest to nawet potrzebne bardziej niż kiedykolwiek dotąd. W kwestiach związanych z zieloną gospodarką Komitet dzięki swojemu składowi może przedstawić konkretne propozycje dotyczące warunków ramowych, które muszą zostać stworzone. EKES może się zwłaszcza przyczynić do skonkretyzowania społecznego wymiaru zrównoważonego rozwoju, opracowując praktyczne propozycje dotyczące sprawiedliwego przechodzenia na rozwój

zrównoważony. Jednym z obszarów dalszych działań w związku z Rio+20, w którym pilnie potrzeba wkładu EKES-u, jest opracowanie międzynarodowych celów w zakresie zrównoważonego rozwoju. Komitet może tu – podobnie jak w ramach przygotowań do konferencji Rio+20 – odegrać ważną rolę we wspieraniu dialogu obywatelskiego w Unii oraz z partnerami spoza niej.

5.5 Komitet za niezbędną uważa szeroko zakrojoną debatę ze społeczeństwem obywatelskim dotyczącą zrównoważonego rozwoju w UE i będzie nadal do niej zachęcał w swoich przyszłych pracach, zwłaszcza odnośnie do związanych z Rio+20 aspektów strategii „Europa 2020” i przeglądu strategii zrównoważonego rozwoju.

Bruksela, 13 grudnia 2012 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Staffan NILSSON
